

Wolfgang Klausnitzer, *Jesus von Nazaret. Lehrer – Messias – Gottessohn*, Regensburg: Verlag Pustet 2001, ss. 143

Topos plus – to nazwa nowej serii wydawniczej redagowanej przez Wolfganga Beinerta, emerytowanego profesora dogmatyki z Ratyzbony. Zamierzeniem Wydawcy jest przedstawianie aktualnie ważnych dla chrześcijaństwa tematów. Sposób opracowywania poszczególnych tematów uwzględnia: wprowadzenie w problematykę, biblijne podstawy, naukę Kościoła, historyczny i teologiczny rozwój badanego zagadnienia oraz jego znaczenie dla praktyki chrześcijańskiego życia.

Charakterystyczną cechą chrześcijaństwa jest jego historyczność, czyli fakt powołania się nie na baśnie, legendy czy mity, ale na historię i historyczną postać Jezusa z Nazaretu. Stąd też sprawą ważną dla chrześcijanina jest znajomość historii Jezusa z Nazaretu. Sama jednak znajomość losów Jezusa z Nazaretu nie rozstrzyga jeszcze o byciu chrześcijaninem. Dopiero indywidualna odpowiedź na pytanie, które Jezus osobiście stawia swoim uczniom: „Za kogo ludzie uważają Syna Człowieczego?” Czy wprost pytanie skierowane do uczniów: „A wy za kogo mnie uważacie?” (Mk 8,27), rozstrzyga, czy dany człowiek jest lub czy będzie chrześcijaninem. To właśnie pytanie o Osobę założyciela chrześcijaństwa, zawsze istotne i aktualne dla chrześcijaństwa, stanowi zasadniczą treść książki

W. Klausnitzera, profesora teologii fundamentalnej na uniwersytecie w Bambergu. Tematyka historyczności Jezusa, chrześcijaństwa zajmuje ważne miejsce we współczesnej teologii, zwłaszcza o profilu fundamentalnoteologicznym. Omawiana książka Klausnitzera stanowi próbę ukazania prowadzonej w teologii debaty nad pytaniem o Jezusa (s. 11). Praca obejmuje sześć rozdziałów, zgodnie zresztą z programowym dla Wydawcy serii *Topos* sposobem prezentowania danych zagadnień.

W rozdziale pierwszym (s. 12-40) autor wprowadza w historię badań nad życiem Jezusa z Nazaretu. Literatura na temat Jezusa zostaje podzielona na dwie podstawowe grupy: pierwsza obejmuje dzieła literackie (F. Dostojewskiego, N. Kazantzakisa), nierzadko tylko fragmentarycznie odnoszące się do Jezusa, druga opracowania naukowe, starające się ukazać rozumienie Jezusa w różnych aspektach: historycznym, socjologicznym, psychologicznym, filozoficznym, religioznawczym czy teologicznym. Przedmiot właściwych rozważań stanowi druga grupa, dostarczająca podstawowej literatury do badań nad życiem Jezusa. Teolog z Bambergu dokonuje krytycznej prezentacji kolejnych etapów badań, porządkując związaną z nimi literaturę. W punkcie wyjścia znajduje się liberalna literatura teologiczna (F.H. Bauer, H.J. Holtymann, Ch.H. Weisse, W. Werde, J. Weiss, M. Dibelius), wśród której przewodzą prace R. Bultmanna. Poglądom tegoż protestanckiego teologa zostaje poświęcone najwięcej uwagi, ze względu na ich znaczenie w dyskusji nad tematem: Jezus historii a Chrystus wiary. Etap drugi, od połowy XX wieku określany jako tzw. nowe pytanie o historycznego Jezusa, wyznaczają prace takich autorów, jak: E. Kaesemann, G. Bornkamm, i E. Fuchs. Do etapu tego autor zalicza również pojawiające się w literaturze judaistycznej zainteresowanie postacią Jezusa z Nazaretu (J. Klausner, M. Buber, Sz. Ben-Chorin, P. Lapide). Kolejny etap, tzw. trzecie poszukiwania historycznego Jezusa, znamionuje się intensywniejszym niż dotychczas odwoływaniem się do źródeł pozabiblijnych o Jezusie. Charakterystyczne dla tego etapu prace na temat Jezusa przybierają formę społeczno-historycznych opracowań (H. Scheurmann, J.D. Crossan). Rozdział drugi (s. 41-56) zawiera omówienie klasycznych źródeł literackich, na podstawie których można wnosić o historyczności Jezusa. Autor opowiada się tu za uznanym w literaturze przedmiotu podziałem na: świadectwa pozabiblijne (pogańskie i żydowskie) i biblijne. Dodatkowo jako trzecie źródło podane zostają pisma chrześcijańskie, które nie weszły w skład pism kanonicznych Nowego Testamentu. Rozdział trzeci (s. 57-67) ukazuje możliwość dotarcia do historycznego Jezusa poprzez odniesienia do ówczesnego kontekstu społeczno-religijnego. Kontekst ten wyznaczają aktywne w czasach Jezusa ugrupowania religijne: faryzeuszów, saduceuszów, esseńczyków i zelotów. Rozdział czwarty (s. 68-105) zawiera prezentację różnych sposobów docierania do pełnego obrazu Jezusa, przekraczającego ramy historii. I tak, najpierw omówione zostają kryteria pomocne w dochodzeniu do historycznego obrazu Jezusa. Wymienione zostają takie kryteria, jak: niezależności, wskazujące na niemożliwość redukcji wydarzenia Jezusa do tradycji judaistycznej, koherencji, wielokrotnego poświadczenia, kontrowersyjnych dla judaizmu zachowań i mów Jezusa, kryterium śmierci krzyżowej. Kryteria te z osobna wzięte, zdaniem autora, mogą budzić wątpliwości, zapytania, lecz potraktowane wspólnie stanowią przekonujący argument za historycznością Jezusa i pomoc w dochodzeniu do jego całościowego obrazu (s. 74). Pomoc w dochodzeniu do historycznego Jezusa stanowią również wymienione przez teologa z Bambergu historyczne potwierdzone fakty na temat życia w Nazarecie i Jego pu-

blicznej działalności. Druga część tegoż rozdziału zwraca uwagę na niezwykłość obrazu Jezusa, na którą wskazują badania nad posłannictwem Jezusa zawartym w jego przypowieściach, zdarzeniami cudownymi i ich funkcją w przepowiadaniu oraz etyczną postawą Jezusa z Nazaretu. Oprócz tych znanych z klasycznej apologetyki tzw. argumentów za niezwykłością Jezusa z Nazaretu, autor wymienia dodatkowo uczestnictwo Jezusa we wspólnotowych posiłkach, w tym szczególnie Wieczery Pańskiej. Rozdział piąty (s. 106-125) podejmuje kwestię zmartwychwstania. Wiara w zmartwychwstanie (wiara wielkanocna) posiada istotne znaczenie nie tylko w kwestii właściwego zrozumienia Jezusa, ale dla samej wiary chrześcijańskiej. Dokonana zostaje krytyczna prezentacja hipotez kwestionujących fakt zmartwychwstania bądź fałszujących sposób jego interpretacji. Po czym przedstawione zostaje rozumienie wydarzenia zmartwychwstania dające się wyprowadzić z nowotestamentowych przekazów na jego temat. W rozdziale szóstym (s. 126-136) ukazane zostało znaczenie Jezusa dla czasów współczesnych. Klausnitzer zwraca uwagę na niezaprzeczalny w ostatnim stuleciu wzrost zainteresowania Osobą Jezusa, i to nie tylko w kręgach pisarzy chrześcijańskich, ale również wśród filozofów pozachrześcijańskich XX wieku (K. Jaspers, E. Bloch, M. Machovec, L. Kołakowski), we współczesnej myśli żydowskiej (J. Klausner, M. Buber, Sz. Ben-Chorin, P. Lapide) oraz w pismach myślicieli związanych z hinduizmem (Ramakrishna Paramahansa, Mahatma Gandhi, Ramakrishnan Sarvepalli). Ostatecznie jednak aktualne znacznie Jezusa autor uzależnia od oceny osobistej wiary konkretnego człowieka w zmartwychwstanie Jezusa i jego wywyższenie. Całość książki zamyka mały słownik (s. 137-139), wyjaśniający fachowe terminy, mogące sprawiać trudność czytelnikowi nieobytemu w terminologii teologicznej, oraz lista nowszej literatury na temat Jezusa z Nazaretu.

Podsumowując, można powiedzieć, że omawiana książka nie jest podręcznikowym studium na temat Jezusa Chrystusa, co zresztą wyraźnie zostaje już we wstępie podkreślone przez autora (s. 11). Prosty język, interesująco prowadzone sposoby dochodzenia do historyczności Jezusa z Nazaretu zachęcają do lektury także słabo związanego z Chrystusem czy nawet dopiero Go poszukującego czytelnika. Praca stanowi wartościowe źródło bibliograficzne, ze względu na wielość przytaczanych przez autora tekstów z literatury teologicznej XX wieku na temat badań nad postacią Jezusa z Nazaretu. Szkoda, że zabrakło wyraźniejszego oddzielenia współczesnych interpretacji katolickich od protestanckich na temat Osoby Jezusa. Rozróżnienie takie mogłoby okazać się przydatne, szczególnie mając na uwadze adresata książki, dla lepszego uchwycenia zachodzących konfesjonalnych różnic w podchodzeniu do Osoby Jezusa, jak i wydarzeń z Jego życia, takich chociażby jak cuda czy zmartwychwstanie. Prezentowana książka jest godna polecenia nie tylko dla zainteresowanych prowadzoną w teologii XX wieku debatą na temat Jezusa z Nazaretu, ale dla wszystkich pragnących głębiej wniknąć w tajemnicę Jezusa Chrystusa. Praca z powodzeniem zasługuje na tytuł podręcznika chrystologii fundamentalnej dla laików.

ks. Andrzej Anderwald